

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

موضوع مقاله: بررسی حقوق اعضای خانواده نسبت به یکدیگر در کلام اهل بیت علیه السلام

گرد آوری و تنظیم: محمود نیکوزاده

تاریخ: بهمن ماه ۱۴۰۰

آدرس وبلاگ: Mnikoo313.blog.ir

پست الکترونیک: mahmoodnikoo@iran.ir

مقدمه

سلام و عرض ادب خدمت خوانندگان محترم، در این مقاله سعی شده است تا با بررسی منابع حدیثی معتبر، حقوق اعضای خانواده نسبت به یگدیگر تبیین شود، در بخش اول چهل حدیث از اهل بیت عصمت و طهارت (ع) را بررسی می‌کنیم، در بخش دوم به اختصار نکاتی را راجب حقوق هر یک از اعضای خانواده بیان خواهد شد. و در آخر، برنامه تنظیم شده توسط ما که در هر قسمت از آن مشخص شده است که هر کدام از اعضای خانواده شما چه حقی دارند ارائه می‌شود. این برنامه طوری طراحی شده است که شما می‌توانید آن را پرینت گرفته و هر روز آن را چک کنید که آیا حقوق اعضای خانواده خود را در آن روز به جا آورده اید یا خیر؟

بخش اول

چهل حدیث:

قرآن کریم: عاشر وهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ يَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا (سوره نساء، آیه ۱۹)

با زنان به شایستگی رفتار کنید، و اگر آنها به جهتی ناخوشایندتان بودند اظهار نکنید چه بسا چیزها که ناپسند شماست، حال آن که خداوند در آن، خیر فراوانی برای شما قرار داده است.

۱. پیامبر صلی الله علیه و آله: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَلْقَهُ بِزَوْجَةٍ

هر کس دوست دارد خداوند را پاک و پاکیزه دیدار کند، باید ازدواج نماید

(وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۸، ح ۲۴۹۱۲)

۲. پیامبر صلی الله علیه و آله: خَيْرُ النِّكَاحِ أَيْسَرُهُ

بهترین ازدواج آسان‌ترین آن است.

(نهج الفصاحه، ح ۱۵۰۷)

۳. پیامبر صلی الله علیه و آله: مَنْ زَوَّجَ كَرِيمَتَهُ مِنْ فَاسِقٍ فَقَدْ قَطَعَ رَحْمَهُ

هر کس دختر گرامیش را به ازدواج مردی گنه‌کار درآورد، در حقیقت نسل خود را ضایع کرده است.

(مکارم الاخلاق، ص ۲۰۴)

۴. پیامبر صلی الله علیه و آله: أَيَاكُمْ وَ حَضْرَاءِ الدَّمَنِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا حَضْرَاءِ الدَّمَنِ؟ قَالَ: الْمَرْأَةُ الْحَسَنَاءُ فِي مَثَبِ السَّوِّءِ

از سبزه در زباله‌دانی دوری کنید! گفتند: ای رسول خدا سبزه در زباله‌دانی چیست؟ فرمودند: زن زیبا در خانواده بد.

(کافی، ج ۵، ص ۳۳۲، ح ۴)

۵. امام علی علیه السلام: لا تُغالوا فی مُهور النِّسَاءِ فَيَكُونَ عَدَاوَةً

مهریه‌های زنان را سنگین نگیرید، که باعث کدورت و دشمنی می‌شود.

(مکارم الاخلاق، ص ۲۳۷)

۶. امام سجاد علیه السلام: حَقُّ رَعِيَّتِكَ بِمِلْكِكَ النِّكَاحِ فَإِنَّ تَعَلَّمَ أَنَّ اللَّهَ جَعَلَهَا سَكَنًا وَ مُسْتَرَا حًا وَ أُنْسًا وَ وَاقِيَةً وَ كَذَلِكَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمْ يَجِبُ أَنْ يَحْمَدَ اللَّهَ عَلَى صَاحِبِهِ وَ يَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنْهُ عَلَيْهِ وَ وَجِبَ أَنْ يُحْسِنَ صُحْبَةَ نِعْمَةِ اللَّهِ وَ يُكْرِمَهَا وَ يَرْفُقَ بِهَا وَ إِنْ كَانَ حَقُّكَ عَلَيْهَا أَغْلَظَ وَ طَاعَتُكَ بِهَا أَلْزَمَ فِيمَا أَحْبَبْتَ وَ كَرِهْتَ مَا لَمْ تَكُنْ مَعْصِيَةً فَإِنَّ لَهَا حَقَّ الرَّحْمَةِ وَ الْمُؤَانَسَةِ وَ مَوْضِعَ السُّكُونِ إِلَيْهَا قَضَاءُ اللَّذَّةِ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وَ ذَلِكَ عَظِيمٌ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

حق زن آن است که بدانی خداوند او را مایه آرامش و آسایش و همدم و پرستار توفرار داده است، هم چنین بر هر یک از شما واجب است که خداوند را بخاطر وجود دیگری ستایش کند و بداند که او نعمتی است که خداوند ارزانی داشته و واجب است که با نعمت خداوندی رفتار نیک داشته باشد و او را گرمی بدارد و با او سازگاری کند و هر چند حق تو بر زنت بیشتر است و فرمان‌پذیری از تو، در هر چه دوست می‌داری یانمی‌پسندی، تا آن‌جا که گناه نباشد، بر او لازم‌تر است، در هر حال او این حق را دارد که از تو مهربانی ببیند و از همدمی تو برخوردار شود، و حق دارد که در بر آوردن کامی که به‌ناچار باید برآورده شود، آرامش و آسایشش تأمین شود و این حق بس بزرگ است و هیچ نیرو و توانی جز به خداوند نیست.

(تحف العقول، ص ۲۶۱)

۷. امام صادق علیه السلام: ثَلَاثَةٌ لَا يُرْفَعُ لَهُمْ عَمَلٌ... وَ امْرَأَةٌ زَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ

سه نفرند که هیچ عملی از آنها پذیرفته نمی‌شود... و زنی، که شوهرش نسبت به او خصمگین باشد

(کافی، ج ۵، ص ۵۰۷، ح ۳)

۸. امام سجاد علیه السلام: وَ أَمَّا حَقُّ وَ لَدَيْكَ فَتَعْلَمُ أَنَّهُ مِنْكَ وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا بِخَيْرِهِ هُوَ شَرُّهُ وَ أَمَّا تَكُّ مَسْئُولٌ عَمَّا وَ لَيْبُهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ وَ الْمَعُونَةَ لَهُ عَلَى طَاعَتِهِ فِيكَ وَ فِي نَفْسِهِ فَمُنَابٌ عَلَى ذَلِكَ وَ مُعَاقِبٌ فَأَعْمَلْ فِي أَمْرِهِ عَمَلَ الْمُتَزَيِّنِ بِحُسْنِ أَثَرِهِ عَلَيْهِ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا، الْمُعْذِرِ إِلَى رَبِّهِ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ، بِحُسْنِ الْقِيَامِ عَلَيْهِ وَ الْأَحْذِلُّ لَهُ مِنْهُ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

حقّ فرزند تو آن است که بدانی او از توست و در این جهان در نیک و بد خویشوابسته به توست و با تو نسبت به پرورش دادن خوب و راهنمایی کردن او به راهپروردگارش و یاری رساندن به او در اطاعت خداوند هم درباره خودت و هم حق اومسؤول هستی و براساس این مسئولیت پاداش می گیری و کیفر می بینی، پس در کار فرزندهمچون کسی عمل کن که کارش را در این دنیا به حسن اثر خویش آراسته می کند و توبه سبب حسن رابطه میان خود و او سرپرستی خوبی که از او کرده ای و نتیجه الهی که از او گرفته ای، نزد پروردگار خویش معذور باشی و هیچ نیرو و توانی جز به خداوند نیست.

(تحف العقول، ص ۲۶۳)

۹. امام سجاد علیه السلام : فَحَقُّ أُمِّكَ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّهَا حَمَلَتْكَ حَيْثُ لَا يَحْمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أَطْعَمَتْكَ مِنْ ثَمَرَةِ قَلْبِهَا مَا لَا يُطْعِمُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أَنْهَا وَقَّتْكَ بِسَمْعِهَا وَ بَصَرِهَا وَ يَدَيْهَا وَ رِجْلِهَا وَ شَعْرِهَا وَ بَشْرِهَا وَ جَمِيعَ جَوَارِحِهَا مُسْتَبْشِرَةً بِذَلِكَ فَرَحَةً مُوَابِلَةً مُحْتَمَلَةً لِمَا فِيهَا مِنْ مَكْرُوهُهَا وَ أَلْمَهَا وَ ثَقُلَهَا وَ غَمُّهَا حَتَّى دَفَعَتْهَا عَنْكَ يَدُ الْقُدْرَةِ وَ أَخْرَجَتْكَ إِلَى الْأَرْضِ ضَرْبِيَّتٍ أَنْ تَشْبَعَ وَ تَجُوعَ هِيَ وَ تَكْسُوكَ وَ تَعْرَى وَ تَرْوِيكَ وَ تَطْمَأَ وَ تَظْلُكَ وَ تَضْحُو تَنْجَمَكَ بِبُؤْسِهَا وَ تَلَذِّدَكَ بِالنُّومِ بِأَرْقِهَا وَ كَانَ بَطْنُهَا لَكَ وَعَاءً وَ جِجْرُهَا لَكَ جِوَاءً وَ تَذِيهَا لَكَ سِقَاءً وَ نَفْسُهَا لَكَ وَقَاءً تُبَاشِرُ حَرَّ الدُّنْيَا وَ بَرْدَهَا وَ دُونَكَ، فَتَشْكُرُهَا عَلَى قَدْرِ ذَلِكَ وَ لَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا بِعَوْنِ اللَّهِ وَ تَوْفِيقِهِ.

حق مادرت این است که بدانی او تو را چنان در رحم خویش نگهداشته و پرورش داده که کس دیگری را بدان گونه برنگیرد، و از میوه دل خود تو را چنان تغذیه نموده که هیچ کس دیگری را آن گونه غذا ندهد و به راستی تو را با گوش و چشم و دست و پا و پوست و تمام اعضا و جوارحش با خوش رویی و دلشادی نگهداری کرده و هر ناگواری و درد و سختی و نگرانی دوران بارداری ر تحمل کرده، چنان که دست تجاوز آفات و بلای را از تو دور ساخته و تو را بر زمین نهاده و خشنود بوده است که تو سیر باشی و اوخودش گرسنه ماند، و تو لباس بر تن داشته باشی و او برهنه باشد و تو را سیراب سازد و خودش تشنه ماند و تو را در سایه قرار دهد و خودش زیر آفتاب بسربرد، و با بیچارگی خود تو را نعمت دهد، و با بی خوابی خود به تو لذت خواب را چشاند، و شکمش ظرفوجود تو بوده و دامنش پرورشگاه تو و پستان چشمه نوش تو و جانش نگهدارت بوده است. سرد و گرم دنیا را برای تو و به خاطر تو چشیده است، پس برای قدرشناسی از اینهمه ایثار و از خودگذشتگی او را سپاس گزار باش و جز با یاری و توفیق خداوندنخواهی توانست این همه را قدردانی کنی.

(تحف العقول ، ص ۲۶۳)

۱۰. پیامبر صلی الله علیه و آله : الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ وَ الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِهَا وَ وُلْدِهِ وَ هِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ.

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سؤال می‌شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سؤال می‌شود.

(صحیح بخاری، ج ۳، ص ۱۲۵)

۱۱. امام باقر علیه السلام : إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَشَدُّكُمْ إِكْرَامًا لِحَالِئِهِمْ.

گرامی‌ترین شما نزد خداوند، کسی است که بیشتر به همسر خود احترام بگذارد.

(وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۵۸، ح ۶)

۱۲. امام باقر علیه السلام : لَا شَفِيعَ لِلْمَرْأَةِ أَنْجَحَ عِنْدَ رَبِّهَا مِنْ رِضَا زَوْجِهَا.

هیچ شفاعت کننده‌ای برای زن نزد پروردگارش نجات بخش‌تر از رضایت شوهرش نیست.

(خصال، ص ۵۸۸)

۱۳. پیامبر صلی الله علیه و آله : اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا

یکدیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.

(بحار الأنوار، ج ۳۳، ص ۶۲۸، ح ۷۴۴)

۱۴. پیامبر صلی الله علیه و آله : أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَ زَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتْ الْجَنَّةَ

هر زنی، از دنیا برود و شوهرش از او راضی باشد، به بهشت می‌رود.

(نهج الفصاحه، ح ۱۰۲۲)

۱۵. پیامبر صلی الله علیه و آله : إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ وَ يُحِبُّ أَهْلَهُ وَ وُلْدَهُ وَ أَحَبُّ شَيْءٍ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يَرَى الرَّجُلَ مَعَ امْرَأَتِهِ وَ وُلْدِهِ عَلَى مَائِدَةٍ يَأْكُلُونَ فَإِذَا اجْتَمَعُوا عَلَيْهَا نَظَرَ إِلَيْهِمُ بِالرَّحْمَةِ لَهُمْ فَيَغْفِرُ لَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَنْفَرُوا مِنْ مَوَاضِعِهِمْ

خداوند، مؤمن و خانواده و فرزندان را دوست دارد. محبوب‌ترین چیز نزد خداوند آن است که مرد را با زن و فرزندان بر سفره‌ای ببیند که از آن غذا می‌خورند. پس در آن هنگام که بر سفره گرد آیند، به آنها نگاهی مهربانانه می‌کند و آنها را پیش از آن که از جای خود متفرق شوند، می‌آمرزد.

(تنبيه الغافلين، ص ۳۴۳، ح ۴۹۸)

۱۶. پیامبر صلی الله علیه و آله : يَحِبُّ عَلَى الرَّجُلِ لِامْرَأَتِهِ مَا يَحِبُّ لَهُ عَلَيْهَا، أَنْ يَتَزَيَّنَ لَهَا كَمَا تَتَزَيَّنُ لَهُ فِي غَيْرِ مَا تَمَّ

همان حقوقی که لازم است مرد در رابطه با همسر خود رعایت کند، بر زن نیز لازم است این که شوهر، خود را برای همسر خویش آراسته کند؛ همان گونه که زن، خود را درغیر گناه برای همسر خویش آراسته می کند.

(الفردوس ، ج ۵ ، ص ۵۲۱ ، ح ۸۹۵۳)

۱۷. امام صادق علیه السلام : لا غنى بالزوج عن ثلاثة أشياء فيما بينه وبين زوجته وهما موافقة ليجتلب بها موافقتها ومحببتها و هواها وحسن خلقه معها واستعمالهاستماله قلبها بالهيئة الحسنة في عيها وتوسيعه عليها

شوهر در رابطه با همسرش از سه چیز بی نیاز نیست: سازگاری که با آن، سازگاری و محبت و عشق زن را به خود جلب کند و خوش اخلاقی با او و دلبری از او با آراستن خود برای وی و فراهم آوردن امکانات رفاهی او (تحف العقول ، ص ۳۲۳)

۱۸. امام علی علیه السلام : فَوَاللَّهِ مَا أَغْضَبْتُهَا وَلَا أَكْرَهُتُهَا عَلَى أَمْرٍ حَتَّى قَبَضَهَا اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لِيهِ وَلَا أَغْضَبْتَنِي وَلَا عَصَتْ لِي أَمْرًا وَلَا قَدْ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا فَتَتَكَشِفُ عَنِّي الْهُمُومُ وَالْأَحْزَانُ

به خدا سوگند که هرگز بر فاطمه علیهاالسلام غضب نکردم و او را به کاری مجبور نساختم، تا آن که خداوند عزوجل او را به نزد خویش برد و او نیز مرا خشمگین نساخت و هرگز برخلاف خواست من عمل نکرد و من هرگاه به او نگاه می کردم، غصه ها و اندوه هایم برطرف می شد.

(کشف الغمّة ، ج ۱ ، ص ۳۶۳)

۱۹. پیامبر صلی الله علیه و آله : مَنْ أُعْطِيَ لَهُ حَمْسًا لَمْ يَكُنْ لَهُ عُدْرٌ فِي تَرْكِ عَمَلِ الْآخِرَةِ: زَوْجَةٌ صَالِحَةٌ تُعِينُهُ عَلَى أَمْرِ دُنْيَاةٍ وَ آخِرَتِهِ وَ بَنُونَ أَبْرَارٌ وَ مَعِيشَةٌ فِي بَلَدِهِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يُدَارَى بِهِ النَّاسُ وَ حُبُّ أَهْلِ بَيْتِي

به هر کس پنج چیز داده شد، بهانه ای در ترک کار آخرت ندارد: زنی شایسته که او را در امور دنیا و آخرتش یاری کند، فرزندان خوب، امکاناتی در شهر خود و اخلاقی خوب که با آن، با مردم مدارا کند و دوستی خاندان من.

(الدعوات ، ص ۴۰ ، ح ۹۷)

۲۰. امام علی علیه السلام : تَعَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى وَ سَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ حَمْسٌ قَوَائِدٌ: تَفَرُّجٌ هَمٌّ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَةُ مَا جِدَّ

برای کسب مجد و عظمت از وطن خود دور شو و سفر کن، که در مسافرت پنجفایده است: برطرف شدن اندوه، به دست آوردن روزی، و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگان.

(مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹)

۲۱. امام سجاد علیه السلام: أَلْقَوْلُ الْحَسَنِ يُثْرِي الْمَالَ وَ يُنْمِي الرِّزْقَ وَ يُنْسِي فِي الْأَجَلِ وَ يُحْبِبُ إِلَى الْأَهْلِ وَ يُدْخِلُ الْجَنَّةَ

گفتار نیک، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می‌کند، مرگ را به تأخیر می‌اندازد، انسانرا در خانواده محبوب می‌کند و به بهشت وارد می‌نماید.

(خصال، ص ۳۱۷، ح ۱۰۰)

۲۲. امام علی علیه السلام: الْأَنْصَافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ يُوْجِبُ الْأَيْتِلَافَ

انصاف، اختلافات را از بین می‌برد و باعث الفت و همبستگی می‌شود.

(غررالحکم، ح ۱۷۰۲)

۲۳. امام صادق علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى غَيُورٌ وَ يُحِبُّ كُلَّ غَيُورٍ وَ لِيُغَيِّرَ تِهَ حَرَّمَ مَالُ فَوَاحِشَ ظَاهِرَهَا وَ بَاطِنَهَا

خداوند تبارک و تعالی با غیرت است و هر با غیرتی را دوست دارد و از غیرتمندی‌اوست که زشتی‌ها را از پیدا و ناپیدا، حرام فرموده است.

(کافی، ج ۵، ص ۵۳۵، ح ۱)

۲۴. امام علی علیه السلام: إِيَّاكَ وَ التَّغَايِرَ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ غَيْرَةٍ فَإِنَّ ذَلِكَ يَدْعُو الصَّحِيحَةَ مِنْهُنَّ إِلَى السَّقَمِ وَ لَكِنْ أَحْكِمِ أَمْرَهُنَّ فَإِنَّ رَأْيَتَ دُنْبَا فَعَاجِلِ النُّكَيْرِ عَلَى الْكَبِيرِ وَ الصَّغِيرِ وَإِيَّاكَ أَنْ تُعَاقِبَ فَنَعُظُمَ الذَّنْبُ وَ تُهَوَّنَ الْعُنْبُ

از غیرت نابه‌جا بپرهیز؛ چرا که این کار، زنان درستکار را به لغزش می‌کشاند؛ اما بر کار زنان، نظارت داشته باش و هرگاه گناهی از آنان دیدی، چه بزرگ و چه کوچک، از طریق نشان دادن ناخشنودی خویش، با آن برخورد کن و از مجازات کردن بپرهیز، چرا که گناه، بزرگ و تذکر، کم اثر می‌گردد.

(تحف العقول، ص ۸۷)

۲۵. امام صادق علیه السلام: بِرُّوَا أَبَاءَكُمْ يَبْرِكُكُمْ أَبْنَاؤُكُمْ وَ عِفُّوَا عَنِ نِسَاءِ النَّاسِ تَعِفُّ نِسَاؤُكُمْ

به پدر و مادر خود نیکی کنید، تا فرزندانان به شما نیکی کنند و نسبت به زنان مردم پاکدامن باشید، تا زنانتان پاکدامن باشند.

(کافی، ج ۵، ص ۵۵۴، ح ۵)

۲۶. امام هادی علیه السلام : الْمِرَاءُ يُفْسِدُ الصَّدَاقَةَ الْقَدِيمَةَ وَ يُجِلُّ الْعُقْدَةَ الْوَثِيقَةَ وَ أَقَلُّ مَا فِيهِ أَنْتَكُونَ فِيهِ الْمُغَالَبَةُ وَ الْمُغَالَبَةُ أَمْتَنُ أَسْبَابِ الْقَطِيعَةِ

بگو مگو، دوستی طولانی را از بین می‌برد و رابطه محکم را به جدایی می‌کشانند و کمترین اثر بگو مگو این است که هر کدام از دو طرف، می‌خواهد بر دیگری پیروز شود و همین در پی پیروزی بودن، مهم‌ترین عامل قطع رابطه است.

(نزهة الناظر، ص ۱۳۹، ح ۱۱)

۲۷. امام علی علیه السلام : ثَلَاثٌ لَا يَهْنَأُ لِصَاحِبِيهِنَّ عَيْنٌ: الْحَقْدُ، وَ الْحَسَدُ، وَ سُوءُ الْخُلُقِ

سه چیز است که هر کس داشته باشد، زندگی بر او شیرین نیست: کینه، حسد و بد اخلاقی.

(غررالحکم ، ح ۴۶۶۳)

۲۸. پیامبر صلی الله علیه و آله : لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ أَنْ تَنَامَ حَتَّى تَعْرِضَ نَفْسَهَا عَلَى زَوْجِهَا تَخْلَعُثِيَابَهَا وَ تَدْخُلُ مَعَهُ فِي لِحَافِهِ فَتَلْزُقُ جِلْدَهَا بِجِلْدِهِ، فَإِذَا فَعَلَتْ ذَلِكَ فَقَدَعَرَضَتْ نَفْسَهَا

هیچ زنی پیش از آن که خود را در اختیار شوهرش قرار دهد، یعنی لباسش را درآورد و با او به بستر برود و خود را به او بچسباند، حق ندارد بخوابد، وقتی چنین کرد در واقع خود را در اختیار شوهرش قرار داده است.

(مکارم الاخلاق، ص ۲۳۸)

۲۹. پیامبر صلی الله علیه و آله : إِلَّا إِنْ خَيْرَ الرِّجَالِ مَنْ كَانَ بَطِيءَ الْعَضْبِ سَرِيعَ الرِّضَا وَ شَرَّ الرِّجَالِ مَنْ كَانَ سَرِيعَ الْعَضْبِ بَطِيءَ الرِّضَا

بدانید که بهترین انسان‌ها کسانی هستند که دیر به خشم آیند و زود راضی شوند و بدترین انسان‌ها کسانی هستند که زود به خشم آیند و دیر راضی شوند.

(نهج الفصاحه ، ح ۴۶۹)

۳۰. پیامبر صلی الله علیه و آله : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا فَفَقَّهُهُمْ فِي الدِّينِ وَ وَقَّرَ صَغِيرُهُمْ كَبِيرَهُمْ وَ رَزَقَهُمُ الرِّقْقَ فِي مَعِيشَتِهِمْ وَ الْقَصْدَ فِي نَفَقَاتِهِمْ وَ بَصَّرَهُمْ عُيُوبَهُمْ فَيَتُوبُوا مِنْهَا وَإِذَا أَرَادَ بِهِمْ غَيْرَ ذَلِكَ تَرَكَهُمْ هَمَلًا

هرگاه خداوند برای خانواده‌ای خیر بخواهد، آنان را در دین دانا می‌کند، کوچک‌ترها بزرگ‌ترهایشان را احترام می‌نماید، مدارا در زندگی و میانه‌روی در خرج کردن راروزیشان می‌نماید و به عیویشان آگاهشان می‌سازد، تا آنها را برطرف کنند و اگر برای آنان جز این بخواهد، به‌خودشان واگذارشان می‌نماید.

(نهج الفصاحه، ح ۱۴۷)

۳۱. پیامبر صلی الله علیه و آله: مَنْ كَانَ لَهُ امْرَأَةٌ تُؤْذِيهِ لَمْ يَقْبَلِ اللهُ صَلَاتَهَا وَ لَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُعِينَهُ وَ تُرْضِيَهُ وَ اِنْ صَامَتِ الدَّهْرَ وَ قَامَتِ اللَّيْلَ وَ اَعْتَقَتِ الرَّقَابَ وَ اَنْفَقَتِ الْاَمْوَالَ فِى سَبِيلِ اللهِ وَ كَانَتْ اَوَّلَ مَنْ يَرُدُّ النَّارَ ثُمَّ قَالَ وَ عَلَى الرَّجُلِ مِثْلُ ذَلِكَ الْوِزْرِ وَ الْعَذَابِ اِذَا كَانَ لَهَا مُؤْذِيًا ظَالِمًا

هر زنی، که شوهرش را آزار دهد، اگر تمام عمرش را روزه بگیرد و شبها عبادت کند و بندها آزاد نماید و مالها در راه خدا انفاق کند، خداوند هیچ نماز و کار نیکی را از او نمی‌پذیرد، تا آن‌گاه که به شوهرش کمک کند و او را از خود راضی نماید و گرنه آن زن اولین کسی است که به جهنم می‌رود. سپس فرمودند: مرد، هم اگر همسر خود را اذیت‌کند یا به او ظلم نماید، چنین گناه و عذابی خواهد داشت.

(ثواب الاعمال، ص ۳۳۵، ح ۱)

۳۲. پیامبر صلی الله علیه و آله: اِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوَلُوْدُ الْوَلُوْدُ الْعَفِيْفَةُ، الْعَزِيْزَةُ فِى اَهْلِهَا، الدَّلِيْلَةُ مَعْبَعْلَهَا، الْمُتَبَرِّجَةُ مَعَ زَوْجِهَا، الْحِصَانُ عَلَى غَيْرِهِ اَلَّتِى تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَ تُطِيعُ اَمْرَهُ وَ اِذَا خَلَا بِهَا بَدَأَتْ لَهُ مَا يُرِيْدُ مِنْهَا

بهترین زنانان، زن زایا، بسیار مهربان و پاکدامن است که نزد خویشاوندان خود عزیز باشد و در برابر شوهرش فروتن و مطیع، خود را برای شوهرش بیاراید و از غیر او بیپوشاند، سخن شوهرش را بشنود و فرمان او را اطاعت نماید و چون شوهرش با او خلوت‌کند، خود را در اختیار او قرار دهد.

(کافی، ج ۵، ص ۳۲۴، ح ۱)

۳۳. امام علی علیه السلام: لَوْ اَنَّ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضَ كَانَتَا عَلَى عَبْدٍ رَتَقَا ثُمَّ اتَّقَى اللهُ لَجَعَلَ اللهُ لَهُمَنْهُمَا مَخْرَجًا وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

اگر درهای آسمانها و زمین بر روی انسانی بسته باشند و او تقوای الهی پیشه کند، خداوند، راه گشایشی در آنها برای او فراهم می‌کند و از جایی که گمان ندارد، روزی‌اش می‌دهد.

(غررالحکم، ح ۷۵۹۹)

۳۴. پیامبر صلی الله علیه و آله: مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَ الْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَ الْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه‌ای بزرگ، وسیله‌ای راحت برای سواری و فرزند خوب است.

(بحار الأنوار، ج ۷۶، ص ۱۵۵، ح ۳۵)

۳۵. پیامبر صلی الله علیه و آله: نَظَرُ الْوَالِدِ اِلَى الْوَالِدِيَّةِ حُبًّا لَهَا عِبَادَةٌ

نگاه محبت‌آمیز فرزند به پدر و مادرش، عبادت است.

(تحف العقول ، ص ۴۶)

۳۶. امام صادق علیه السلام : عَنْ أَبِي وَوَلَادٍ الْحَطَّاطِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ: «وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» فَقَالَ: الْإِحْسَانُ أَنْ تُحْسِنَ صُحْبَتَهُمَا وَ لَا تُكَلِّفَهُمَا أَنْ يَسْأَلَاكَ شَيْئًا هُمَا يَحْتَاجَانِ إِلَيْهِ

ابی ولاد می گوید: معنای آیه «به پدر و مادرتان نیکی کنید» را از امام صادق علیه السلام پرسیدم، فرمودند: نیکی به پدر و مادر این است که رفتارت را با آنها نیکو کنی و مجبورشان نکنی تا چیزی که نیاز دارند از تو بخواهند (یعنی قبل از درخواست آنان، نیازشان را برطرف کنی).

(بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۷۹، ح ۷۸)

۳۷. امام صادق علیه السلام : خَيْرُ الرَّجَالِ مِنْ أُمَّتِي الَّذِينَ لَا يَتَطَاوَلُونَ عَلَى أَهْلِيهِمْ وَ يَجُنُّونَ عَلَيْهِمْ وَ لَا يَظْلِمُونَهُمْ

بهترین مردان امت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خوش نباشند، اهانت نکنند، دلسوزشان باشند و به آنان ظلم ننمایند.

(مکارم الاخلاق ، ص ۲۱۶)

۳۸. پیامبر صلی الله علیه و آله : دُعَاءُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ كَدُعَاءِ النَّبِيِّ لِأُمَّتِهِ ، دُعَاءُ الْوَالِدَةِ يُفْضَى إِلَى الْحِجَابِ

دعای پدر برای فرزندش، همانند دعای پیامبر برای امتش است. دعای مادر از موانع اجابت دعا، می گذرد.

(مشكاة الانوار، ص ۲۸۲؛ ربيع الابرار ، ج ۲، ص ۲۲۵)

۳۹. پیامبر صلی الله علیه و آله : وَ نِسَاءٌ كَاسِيَاتٍ عَارِيَاتٍ مُمِيلَاتٍ مَائِلَاتٍ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتَالِمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَ لَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَ إِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَ كَذَا

در آینده زنانی پیدا می شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس های بدن نما و جوراب های نازک می پوشند) هوسباز و دلفریب می باشند، موهای خود را طوری آرایش می کنند که مانند کوهان شتر جلوه می کند. اینان داخل بهشت نمی شوند و حتی بوی آن را استشمام نمی کنند، با این که بوی بهشت از راه بسیار دور استشمام می شود.

(صحیح مسلم، ج ۳، ص ۱۶۸۰، ح ۲۱۲۸)

۴۰. پیامبر صلی الله علیه و آله : الْمُوْمِنُ يَأْكُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ، الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ أَهْلَهُ بِشَهْوَتِهِ

انسان با ایمان به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد، ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

(کافی ، ج ۴، ص ۱۲، ح ۶)

بخش دوم

در این بخش آنچه از احادیث و روایت استخراج شده را بیان خواهیم کرد اما قبل از آن می‌خواهم چند نکته مهم را به خواهران و برادرانی که این مطالب را مطالعه می‌فرمایند تذکر دهم:

۱. رعایت حقوق مردم خصوصا اعضای خانواده یکی از راه های رسیدن به قرب الهی است
۲. حقوق خانواده که بخشی از حق الناس به شمار می‌رود، به دو قسم مادی و آبرویی تقسیم می‌شود. در حقوق مادی، شخص باید به اموال دیگران احترام بگذارد و بدون اذن در آنها تصرف نکند. در حقوق آبرویی، شخص نباید کاری کند که موجب هتک حرمت والدین، همسر، فرزندان و یا دیگران شود.
۳. یکی از مشکلاتی که امروزه با آن درگیر هستیم، رفتارهای ناشایست برخی از خانواده‌هاست. برخی فرزندان با والدین خود رفتاری شایسته ندارند و پاره‌ای از والدین نیز نسبت به تربیت فرزندان خود کوتاهی می‌کنند. بعضی از همسران حقوق متقابل را نادیده می‌گیرند و مشکلاتی را بر جامعه تحمیل می‌کنند.
۴. چه خواهران و چه برادران گرامی باید یک برنامه ریزی روزانه برای خودشان داشته باشند و طبق آن عمل کنند، زندگی بدون برنامه ریزی دچار بی‌نظمی، بی‌رمقی و سردرگمی می‌شود.
۵. یکی از موارد که از نظر بنده بسیار مهم است و تاکید ویژه ای بر روی آن دارم، حقوق متقابل همسر در خانواده است چه خانم و چه آقا هر دو باید نسبت به حقوق یکدیگر آگاهی کامل را داشته باشند. و بعد از شناخت این حقوق هر روز آنها را چک کنند تا مبدا حقی از همسرشان ضایع شود، نادیده گرفتن هر یک از این حقوق چه بسا کوچک ترین آنها می‌تواند پیامد های جبران ناپذیری را در بر داشته باشد.
۶. والدین گرامی باید توجیه داشته باشند که سرمنشاء خیلی از رفتار های کودکان، رفتار خود ما در مقابل آنها است، کودکان از رفتار ما الگو می‌گیرند و در آینده عین آن را تکرار می‌کنند. اگر ما در خانه حقوق همه را رعایت کنیم، آنها هم این را خواهند آموخت.
۷. مدارا کردن در خانواده یک اصل مهم است که خصوصا خانم ها باید به آن توجه ویژه ای داشته باشند. با خستگی همسر، با کمیود های رفاهی باید تا حد توان مدارا کرد، البته این نکته به منظور این نیست که مرد اجازه دارد در تامین امکانات رفاهی خانواده کوتاهی کند، خیر، اما همسر و فرزندان تا حد توان باید مدارا کنند و با یک برنامه ریزی دقیق به دنبال برون رفت خانواده از این مشکل باشند.
۸. وقت اختصاصی برای اعضای خانواده: اصل مهم دیگر که باید همه اعضای خانواده خصوصا پدر ها و مادر ها باید به آن توجه کنند، و برای بازی، تفریح، درد و دل، صحبت کردن، و ... وقت بگذارند، یک میوه خوردن در کنار هم و صحبت کردن در روز می‌تواند نمونه خوبی از این امر باشد.
۹. مهمتر از هر چیزی احترام متقابل است، والدین نسبت به فرزندان، فرزندان نسبت به والدین، زوجین نسبت به یکدیگر و خواهران و برادران نسبت به یکدیگر، اگر این اصل رعایت شود بسیاری از مشکلات خانوادگی حل خواهد شد.

بخش سوم

جدول شماره ۳ : حقوق فرزندان که والدین باید رعایت کنند

حقوق ایام هفته	تعلیم و تربیت	تعیین وقت خاص برای بازی کردن و صحبت کردن	راهنمایی کردن در امور دنیوی و اخروی	یاری کردن در اطاعت از خداوند	گفتار نیک	رفتار نیک	عدم خشونت	برطرف کردن نیاز های رفاهی	نگاه محبت آمیز	دعا کردن برای فرزندان
شنبه										
یکشنبه										
دوشنبه										
سه شنبه										
چهارشنبه										
پنجشنبه										
جمعه										

جدول شماره ۴ : حقوق متقابل خواهران و برادران در خانواده

حقوق ایام هفته	احترام گذاشتن	خوش اخلاقی	راهنمایی کردن	همکاری در کارها	رفتار نیکو	گفتار نیکو
شنبه						
یکشنبه						
دوشنبه						
سه شنبه						
چهارشنبه						
پنجشنبه						
جمعه						

